

Gedragsincidenten SWIS Suite

Achtergrond en handreikingen voor definiëring probleemgedrag

Scholen zijn verplicht om een sociaal veiligheidsbeleid te hanteren. Deze wetswijziging van staatssecretaris Sander Dekker stelt scholen onder andere verplicht om een sociaal veiligheidsbeleid te voeren, waarbij een actueel en representatief instrument gehanteerd dient te worden dat zicht geeft op de veiligheidsbeleving. De schoolpraktijk zou er bij gebaat zou zijn als kleine en grote incidenten worden geregistreerd (Mooij & de Wit, 2009).

Dit document geeft zicht op de achtergrond en het nut van het registreren en analyseren van gedragsincidenten. Daarnaast worden handreikingen geboden ter definiëring van probleemgedrag om zo te komen tot een eenduidige incidentenregistratie binnen het onderwijs.

Definiëring gedragsincident

In algemene zin wordt een incident omschreven als 'elke gebeurtenis die de gang van zaken in school verstoort of zou kunnen verstoren'. Het verschil tussen klein en groot probleemgedrag blijft vaak erg subjectief en zodoende moeilijk te bepalen. Binnen SWIS Suite worden de volgende richtlijnen aangehouden om te bepalen of een incident als klein of groot probleemgedrag gezien zou moeten worden. Kleine gedragsincidenten binnen SWIS Suite worden gezien als incidenten die snel opgelost kunnen worden zonder een actieve verstoring van de lesactiviteit en er geen directe behoefte is aan extra ondersteuning ten behoeve van het incident. Indien dit gedrag niet frequent voorkomt, wordt dit gedrag niet als een groot probleem beschouwd (Todd, Horner & Tobin, 2010). Indien dit niet het geval is, wordt het incident geregistreerd als groot probleemgedrag.

Registreren van een incident

Het registreren van een gedragsincident heeft als doel om inzicht te krijgen in het gedrag van alle leerlingen in de school. In het incidentenformulier van SWIS Suite wordt onderscheid gemaakt tussen wie (betreffende leerling), wat (inhoud van incident), waar (plaats), wanneer (datum en tijd), waarom (reden van gedrag), met wie (betrokkenen) en welke aanpak (afhandeling)? Aanvullend is er de mogelijkheid om bijzonderheden te noteren. Door een betrouwbare en consequente registratie ontstaat een volledig beeld van de gedragsincidenten. Het registreren en nabespreken van gedragsincidenten wordt op deze manier een onderdeel van de cultuur van de school; er ontstaat inzicht en transparantie. Deze informatie helpt de school om (eventueel) gericht vervolgonderzoek te doen, een passende interventie in te zetten en deze interventie te evalueren.

Gedragsincidentenformulier in SWIS Suite

Het gedragsincidentenformulier van SWIS Suite bevat zowel kleine als grote gedragsincidenten (zie bijlage 1). Onderstaand zijn handreikingen weergegeven definiëring van probleemgedrag, welke een hulpmiddel bieden om te komen tot een eenduidige definiëring van probleemgedrag binnen de school.

Handreikingen ter definiëring van probleemgedrag

Onderstaande omschrijvingen van de probleemgedragingen bieden handreikingen voor definiëring van probleemgedrag. Onderlinge communicatie binnen de school over de eigen definities en de registratie van gedragsproblemen blijft van groot belang.

Klein probleemgedrag	Definiëring
0 Fysiek contact/Fysieke agressie	0 Licht maar ongepast fysiek contact.

O Gebrek aan respect	O Weigeren om tegemoet te komen aan aanwijzingen, om terug te praten en/of het geven van een onbeschofte reactie.
O Misbruik van eigendom	O Ander / oneigenlijk gebruik van spullen / materialen / speeltoestellen.
O Onacceptabel gebruik digitale middelen	O Licht maar ongepast gebruik van mobiele telefoon, muziek/videospelers, camera en/of computer (naar normen van de school).
O Ongepast taalgebruik	O Licht maar ongepast taalgebruik.
O Opstandigheid / ongehoorzaamheid	O Licht opstandig gedrag.
O Overtreden van kledingvoorschriften	O Het dragen van kleding die niet binnen de richtlijnen van de school past.
O Te laat	O In de klas arriveren nadat het startsignaal voor de start van de les is geweest.
O Uitdagen / opstoken	O Iets doen/zeggen om een reactie uit te lokken
O Verstoring (les)activiteit	O Lichte maar ongepaste verstoring van de (les)activiteit.
O Onbekend gedrag	O Onbekend gedrag.
O Ander gedrag	O Te noteren indien het van toepassing zijnde kleine probleemgedrag geen van bovenstaande kleine probleemgedragingen betreft. Nadere specificatie via invulveld benodigd.

Groot probleemgedrag	Definiëring
O Bedreiging	O Via verbale of non-verbale communicatie dreigen om schade toe te kennen aan personen of hun eigendommen.
O Beschadiging eigendom/vandalisme	O Vernielen of vervormen van eigendommen.
O Bomdreiging/Vals alarm	O Mogelijke aanwezigheid van explosieve materialen in of rond de schoolomgeving.
O Brandstichting	O Opzettelijk brand veroorzaken.
O Diefstal	O Ingebruikname, verwijdering of doorgegeven hebben van andermans eigendom zonder toestemming van de eigenaar.
O Discriminatie	O Discriminatie bijvoorbeeld op grond van seksuele geaardheid/homoseksualiteit, geloof of religie, beperking/stoornis, racisme (ethniciteit), culturele verschillen of eerwraak.
O Gebrek aan respect	O Weigeren om tegemoet te komen aan aanwijzingen, om terug te praten en/of het geven van een onbeschofte reactie.
O Gebruik/Bezit van alcohol	O Gebruik of bezig van alcohol.
O Gebruik/Bezit van brandbare stoffen	O Gebruik of bezit van substanties/objecten die letsel kunnen brengen aan lichaam of object (bijvoorbeeld lucifers, aanstekers, vuurwerk, benzine, aanstekervloeistof).
O Gebruik/Bezit van energiedranken	O Gebruik of bezit van energiedranken
O Gebruik/bezit van tabak	O Gebruik of bezit van tabak.
O Gebruik/Bezit/Verkoop van drugs	O Gebruik, bezit of verkoop van drugs.
O Gebruik/Bezit/Verkoop van wapens	O Gebruik, bezit of verkoop van wapens of messen (echt of namaak), of andere objecten die iemand snel lichamelijke letsel toe kunnen brengen.
O Gelieerd aan een jeugdbende	O Gelieerd aan een jeugdbende.
O Grove taal/Ongepast taalgebruik	

O Heling	O Verbale boodschappen in de vorm van vloeken, schelden of het gebruik van woorden op een ongepaste manier.
O Intimidatie	O afnemen, verkopen of verhandelen van hetgeen iemand anders gestolen heeft. O Iemand bang maken om je zin te krijgen. Tevens omvat intimidatie 'seksuele intimidatie': incidenten direct gericht tegen personen bestaande uit seksuele verbale of non-verbale communicatie, zonder fysiek seksueel contact (hieronder vallen ook seksuele bedreigingen).
O Les overslaan	O Zonder toestemming verlaten van de les of afwezig zijn.
O Lichamelijke agressie	O Handelen gericht tegen het lichaam van een andere partij (bijvoorbeeld slaan, duwen, schoppen, aan haren trekken en/of krabben)
O Liegen/Bedriegen	O Het bewust geven van onjuiste informatie of de schending van regels.
O Loverboy/girl	O Incidenten waarbij een persoon onder valse voorwendselen uiteindelijk gedwongen wordt tot seksuele en/of (andere) illegale handelingen, en waarbij het slachtoffer en de dader (in de ogen van het slachtoffer) een (liefdes) relatie bestaat of heeft bestaan.
O Onacceptabel gebruik digitale middelen	O Ongepast gebruik van mobiele telefoon, muziek/videospelers, camera, computer, intranet of andere digitale diensten (naar normen van de school).
O Ongehoorzaam/Tegendraads gedrag	O Niet of minimaal reageren op verzoek van volwassene.
O Ongepaste affectie / seksuele intimidatie	O Incidenten waarbij de leerling ongepaste verbale en/of fysieke gebaren/contact tonen ten aanzien van een andere student/volwassene. Tevens omvat ongepaste affectie 'seksueel misbruik': incidenten direct gericht tegen personen bestaande uit daadwerkelijk fysiek seksueel contact'.
O Ongepaste plaats/Ongeoorloofd verblijf buiten schoolterrein	O Verblijf op een andere locatie dan de door school aangestelde ruimtes.
O Overtreding kledingvoorschriften	O Kledingdracht niet vallend binnen de kledingrichtlijnen van de school.
O Pesten	O Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Relatief nieuwe manieren van pesten zijn het digitaal en mobiel pesten. Kinderen of jongeren gebruiken dan het internet (bijvoorbeeld pesten via MSN) of pesten elkaar door vervelende berichten via de mobiele telefoon te sturen.
O Spijbelen	O Zonder toestemming gehele dag wegblijven van school
O Te laat	O In de klas arriveren nadat het startsignaal voor de start van de les is geweest (indien meer frequent of als groot wordt beschouwd).
O Uitdagen / Opstoken	

O Vechten	O Het bewust aanzetten van een andere leerling tot ongewenst gedrag
O Verstoring (les) activiteit	O Ernstig fysiek contact waardoor letsel kan ontstaan. O Ongepaste verstoring van de (les)activiteit (bijvoorbeeld luid praten, schreeuwen of gillen; ruis met materialen; stoeien en/of aanhoudend van zitplaats gaan).
O Vervalsing/Plagiaat/Fraude	O Opzettelijk namaken om mensen in de waan te brengen dat het echt is/andermans tekst als eigen werk publiceren.
O Onbekend gedrag	O Onbekend gedrag.
O Ander gedrag	O Te noteren indien het van toepassing zijnde grote probleemgedrag geen van bovenstaande grote probleemgedragingen betreft. Nadere specificatie.

Definities overige invoervelden SWIS Suite

Leerling

De 'dader' is de persoon die het incident veroorzaakt (Mooij & de Wit, 2009).

Onderwijzend personeel

Betreft de persoon die het gedragsincident heeft geobserveerd en dient ten tijde van het incident in dienst of vrijwilliger te zijn.

Datum/tijd

De datum en tijd waarop het incident plaats vindt wordt genoteerd. Indien op meerdere tijdstippen gedragsincidenten bij de zelfde jongere plaats vindt, dan wordt dit geregistreerd als meerdere incidenten. Hiermee krijgt men antwoord op de vraag 'wanneer?'

Plaats

Plaats van gebeuren van een incident is de fysieke omgeving waar een incident heeft plaatsgevonden; indien de betrokkenen zich op fysiek onderscheiden plaatsen bevinden, geldt de locatie van het slachtoffer als plaats van gebeuren van incident' (Mooij & de Wit, 2009). Hiermee krijgt men antwoord op de vraag 'waar?'

Reden van gedrag

De reden van gedrag betreft het motief voor het gedragsincident. Door het motief te achterhalen krijgt men antwoord op de vraag 'waarom?'

Andere betrokkenen

De betrokken zijn personen die betrokken zijn bij het incident. In de aantekeningen kan aangegeven worden of het een slachtoffer of getuige betreft. Dit veld geeft antwoord op de vraag 'wie?'

Ondernomen actie

De ondernomen actie betreft de aanpak/afhandeling van het gedragsincident. Uit de onderwijspraktijk is het uiterst relevant gebleken om te weten welke actie is gekoppeld aan het incident en wat de effecten hiervan zijn op het gedrag (Mooij & de Wit, 2009).

Aantekeningen

Het aantekeningenveld binnen SWIS Suite bevat de mogelijkheid om eerder gekozen categoriën te specificeren.

Extra velden

Tevens bestaat er de mogelijkheid voor scholen om extra velden te scoren. Via deze extra velden kan men binnen de analyses nog specifiek onderzoek doen.

Subtypes

Bij pesten en spijbelen is het mogelijk om subtypes te scoren. Bijvoorbeeld, de reden voor het pesten of het tijdsbestek waarin gespijbeld is (één uur, halve dag, enz.).

Geraadpleegde literatuur

Definitie. <http://www.nji.nl/Pesten-Probleemschets-Definitie> (10-2-2015).

Dekker, S. (2015, 9 juni). Voorstel van wet tot wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school. Geraadpleegd op 9 juni, van <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2015/01/20/voorstel-van-wet-wijziging-onderwijswetten-invoeren-verplichting-voor-scholen-om-zorg-te-dragen-voor-de-sociale-veiligheid-op-school/voorstel-van-wet-wijziging-onderwijswetten-invoeren-verplichting-voor-scholen-om-zorg-te-dragen-voor-de-sociale-veiligheid-op-school.pdf>

Mooij, T., & Wit, W. de (2009). Definities van incidenten in het onderwijs. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.

Todd, A. W., Horner, R. H. & Tobin, T. (2007). *Referral Form Definitions*. Geraadpleegd op 6 januari 2015, via <http://schools.nyc.gov/documents/d75/pbs/SWIS-School%20Wide%20Information%20Systems/SWISOfficeReferralDefinitions200708.doc>

Todd, A., Horner, R.H., & Tobin, T. 2010). *Referral form definitions. School-wide Information System v4.3*. University of Oregon, Eugene, Oregon.

Bijlage 2. Registratieformulier gedragsincident

Incidentnummer: _____

Registratieformulier Gedragsincident		
Naam leerling: _____ Leerjaar: _____ Datum: _____ Tijd: _____ Ingewild door: _____	Plaats in de school ☐ Achtervang ☐ Administratie ☐ Buiten schoolterrein ☐ Bus/Taxi ☐ Bushalte ☐ Computerlokaal ☐ Fietsenstalling ☐ Gemeensch. ruimte / Aula ☐ Gymzaal ☐ Hal/Gangen ☐ IB-kamer ☐ Kantine ☐ Klaslokaal / Theorielokaal ☐ Kleedkamer ☐ Mediatheek / Bibliotheek ☐ Muzieklokaal ☐ Overblijfruimte ☐ Parkeerterrein ☐ Praktijklokaal ☐ Schoolplein / Speelplaats ☐ (Speel)Leerplein ☐ Speciaal evenement/ Bijeenkomst/Schoolreis ☐ Sportveld / Voetbalveld ☐ Toiletten ☐ Trappenhuis ☐ Werklokaal ☐ Onbekende plaats ☐ Andere plaats	Ondernomen actie ☐ Geen actie ondernomen ☐ Bespreking met leerling ☐ Contact met ouder(s) ☐ Extra taak ☐ Nablijven/Schoolblijven ☐ Persoonlijke instructie ☐ Plaatsing in een andere klas ☐ Rapport over eigen gedrag invullen ☐ Rehabilitatie/Herstel van schade ☐ Schorsing binnen de school ☐ Schorsing buiten de school ☐ Sorry brief ☐ Schrijftaak ☐ Taakstraf ☐ Time in ☐ Time out ☐ Van school gestuurd ☐ Van schoolbus/Taxi geschorst ☐ Verlies van privilege ☐ Verwijdering en naar directeur/ (con)Rector/Andere collega ☐ Actie onbeslist ☐ Andere actie ondernomen Aantekeningen _____ _____ _____
Klein probleemgedrag ☐ Fysiek contact/Fysieke agressie ☐ Gebrek aan respect ☐ Misbruik van eigendom ☐ Onacceptabel gebruik digitale middelen ☐ Ongepast taalgebruik ☐ Opstandigheid / ongehoorzaamheid ☐ Overtreding van kledingvoorschriften ☐ Te laat ☐ Verstoring (les)activiteit ☐ Onbekend gedrag ☐ Ander gedrag ☐ Uitdagen / Opstoken Reden van gedrag ☐ Aandacht van medeleerling(en) verkrijgen ☐ Medeleerling(en) vermijden ☐ Spullen/Activiteiten verkrijgen ☐ Taken/Activiteiten vermijden ☐ Aandacht van volwassene verkrijgen ☐ Volwassene vermijden ☐ Onbekende motivatie ☐ Andere motivatie Andere betrokkenen ☐ Geen ☐ Leerkracht ☐ Medeleerling(en) ☐ Onderwijs ondersteunend personeel ☐ Onderwijsassistent ☐ Ouder ☐ Overige personen ☐ Stagiaire ☐ TSO medewerker ☐ Vervanger ☐ Onbekend ☐ Anders		
Groot probleemgedrag ☐ Bedreiging ☐ Beschadiging eigendom/Vandalisme ☐ Bombreiging/Vals alarm ☐ Brandstichting ☐ Diefstal ☐ Discriminatie ☐ Gebrek aan respect ☐ Gebruik/Bezit van alcohol ☐ Gebruik/Bezit van brandbare stoffen ☐ Gebruik/Bezit van energydranken ☐ Gebruik/Bezit van tabak ☐ Gebruik/Bezit/Verkoop van drugs ☐ Gebruik/Bezit/Verkoop van wapens ☐ Geleerd aan een jeugdbande ☐ Grove taal/Ongepast taalgebruik ☐ Heling ☐ Intimidatie ☐ Les overslaan ☐ Lichamelijke agressie ☐ Liegen/Bedriegen ☐ Loverboy/girl ☐ Onacceptabel gebruik digitale middelen ☐ Ongehoorzaam/Tegendraads gedrag ☐ Ongepaste affectie/Seksuele intimidatie ☐ Ongepaste plaats/Ongeoorloofd verblijf buiten schoolterrein ☐ Overtreding kledingvoorschriften ☐ Pesten ☐ Spijbelen ☐ Te laat ☐ Vechten ☐ Verstoring (les) activiteit ☐ Vervalsing/Plagiaat/Fraude ☐ Onbekend gedrag ☐ Ander gedrag		